

Kuhlaus “An die Freude”

Et glemt kantatefragment fra hans første år i Danmark
med forsøg på en rekonstruktion

Gorm Busk

Det er kun sjældent, at Kuhlaus navn sættes i forbindelse med komposition af kantateværker, endnu sjældnere end med komposition af enstemmige sange med klaverakkompagnement, og dog findes navnlig fra hans yngre år en anseelig mængde værker af begge kategorier fra hans hånd.

Fra hans første år i Danmark stammer en del kantater for soli, kor og orkester — foruden nogle “lyriske scener” for sopran og orkester — som for de førstnævntes vedkommende synes skrevet for at Kuhlau kunne markere sig med en større komposition i videre kredse i dansk musikliv, de senere som resultat af hans forpligtelse til, efter udnævnelsen i 1818 til kongelig kammermusikus *med* gage, mod “300 Rigsdaler aarlig, foruden at spille paa Klaver eller Pianoforte i Kabinettet og Hans Majestæts Gemakker naar det befaledes, at componere en geistlig eller anden Lejligheds-Musik for Hoffet, men naar dette ikke befaledes, da at componere Musik til et Stykke for det kongelige Theater”.¹ Som bekendt blev det som teaterkomponist, man i første række udnyttede Kuhlaus arbejdskraft og i denne egenskab, han fik størst betydning for dansk musik. Hans lejlighedskantater er nu så godt som glemte, hvilket ikke mindst skyldes, at halvdelen af disse værker ikke eksisterer mere. De forblev nemlig alle — på et nær — utrykte, og nogle af de håndskrevne partiturer er også gået tabt, måske ved branden i Lyngby i 1831. Listen over dem ser sådan ud:

An die Freude (Hymne til Glæden, tekst Schiller) for soli, kor og orkester.

Komp. 18(12)–13, uropf. 1814. Fragment (kun enkelte korstemmer på KB).

Velvilliens Høitid (tekst Sander) for 2 tenorer, bas og orkester (klaver). Komp.

1814–(15), uropf. 1815. Trykt som *Die Feier des Wohlwollens*, op. 36 (1822).

Kantatino For Frederik den Sjette blid opstiger for 2 sopraner, kor og orkester. Komp. 1815 (?), uropf. 1815. MS i afskrift på KB.

Reformationskantate Tier, Engle! Stille, Torden! (tekst Fr. Høegh-Guldberg) for soli, kor og orkester. Komp. 1817, uropf. 1817. Tabt.

Sørgekantate for grev J.G. Moltke Ti, du høie Sørgeklage (tekst Rahbek) for soli, kor og orkester. Komp. 1818, uropf. 1818. Tabt.

1. Capelprotocol 1816–18 af 25/4 1818. Rigsarkivet.

Formælingskantate til kronprins Frederiks (VII) og prinsesse Vilhelmines bryllup *Hvad funkler paa Himmelen fjern og nær* (tekst Rahbek) for soli, kor og orkester (klaver). Komp. 1828, uropf. 1829. MS i afskrift på KB.²

Medens det vides sikkert, at det er blevet Kuhlau pålagt at skrive de to sidste kantater i forbindelse med den nævnte kontrakt, synes initiativet til *An die Freude*-kantaten på den anden side helt at stamme fra ham selv. De øvrige kantater kan enten være bestillingsværker eller være skrevet af egen lyst. Det skal forsøges uddybet i det følgende i en kort omtale af disse værker, der ikke tidligere har været genstand for en nærmere behandling, inden vi ser på *An die Freude*-kompositionen, som er hovedemnet for denne artikel.

D. 7/11 1814 blev Kuhlau optaget i frimurervæsenet, og det var naturligvis denne begivenhed, der medførte den lille frimurerkantate *Velvilliens Høitid*. Om værket første gang hørtes i frimurerkredse vides ikke, men den første offentlige opførelse fandt sted ved Kuhlaus egen koncert i Det musikalske Akademi d. 19/1 1815.³ Den blev senere trykt med tysk tekst på Cranz's forlag i Hamborg 1822.⁴ I værkets fire satser, skiftevis langsomme og hurtige, synger de tre solister sammen i ydersatserne, der står i frimurertonearten Es-dur under indtryk af *Die Zauberflöte* og Mozarts frimurerkantater, som værket føles beslægtet med. 2. og 3. sats (der følger *attacca* efter første) er arier for henholdsvis bas og tenor I. Den første står i c-mol og er ret operaagtig, medens den anden er en As-dur andante helt i mozartstil, der skinner endnu tydeligere igennem i sidste sats, hvor de tre solister sætter ind efter hinanden i et fugato over et "Papageno"-tema med tonegentagelser.

Ifølge Carl Thrane er kantatinoen komponeret til en musikalsk forening i Helsingør i anledning af en fest til ære for Frederik VI og derfor sikkert uropført ved den koncert i "Øresunds Klubsal" for "temmelig fuldt Huus",⁵ som Kuhlau og den tyske valdhornist Johann Christoph Schuncke gav på

2. Blandt de kantateligende værker kan nævnes de mindre flerstemmige kompositioner for 3- eller 4-stemmigt mandskor med klaverakkompagnement: Nr. 2 af "Tvende Folkesange" (tekst Høegh-Guldberg) (1819) (også med orkesterakkomp., D.F.137). "Marsch med Chor" (1821) (D.F.138), "Den kronede norske Nationalsang" (tekst H.A. Bjerregaard) (1821) (D.F.139) og "Sang for de kongelige Land-Cadetter" (tekst J.A. Fibiger) (D.F.140).

Desuden har jeg fundet en "Sång för Frivilliga Brandcorpsen i Göteborg. Ord af Prostinn D. Dunkel". (1828?) MS (ikke autograf, 2 s., på Göteborg Universitetsbibliotek, Centralbiblioteket, Handskriftavdelingen).

Ved violinisten Frederik Wexschalls koncert d. 20/3 1823 i Det borgerlige Selskab "til Fordeel for de forudlykkede Fiskere i Gilleleje og Taarbæk" uropførtes en "Hymne an die Lichtputzer, trestemmig Sang af Kuhlau, udførtes af Dilettanter", et kuriøst, nu forsvundet musikstykke, der blev ledsaget af denne kommentar: "Denne Composition er ligesaa genialsk i Henseende til Udførelsen som profan i Henseende til Ideen". Ved samme lejlighed opførtes (iflg. anmelderen for første gang) Kuhlaus 1. klaverkvartet, op. 32 med hans elev, den svenske pianist Carl Schwarz (Literatur-, Kunst- og Theater-Blad, 28/3 1823).

3. *Adresseavisen* 16/1, 17/1, 18/1 1815.
4. Se endv. Dan Fog: *Kompositionen von Fridr. Kuhlau. Thematisch-bibliographischer Katalog*, 1977, op. 36.
5. *Dagen* 8/2 1815.

vej til deres koncertrejse i Sverige. Det er en ligegyldig bagatel i tre satser (Andantino, D-dur — Allegretto grazioso, A-dur — Allegro molto, D-dur), der kunne være skrevet på stedet.

Reformationskantaten uropførtes d.1/11 1817 i Trinitatis kirke, dagen efter Weyses reformationskantate (også med tekst af Høegh-Guldberg, Dan Fogs fortegnelse nr.10) sammesteds. De blev af samtiden opfattet som "en musikalsk Styrkeprøve mellem Weyse og Kuhlau paa et for dem begge nyt Omraade, den store religiøse Kantate. Udfaldet blev en eklatant Sejr for Weyse" og Kuhlaus kantate "en Skuffelse for hans mange Beundrere".⁶ En tilhører skrev f.eks.: "Musikken var, paa enkelte Partier nær, ikke saa god, som jeg havde ventet den af Kuhlau, men dog altfor god for Texten, der var nok saa flau og nonsensialsk, som den i Gaar".⁷ Kuhlau fik alligevel sin kantate genopført ved sin koncert i Det harmoniske Selskab et halvt år senere (21/3 1818). Her blev solopartierne sunget af Catharine Frydendahl (sopran), Johanne Elisabeth Dahlén (alt), Georg Zinck (tenor) og Jens William Kruse (bas).⁸ Hvorledes de fire solister har været fordelt på teksten, der findes aftrykt i Rahbeks tidsskrift "Dansk Minerva" (V, nov. 1817), vides ikke. Den er i to dele, hvoraf den første består af 6 strofer, første og sidste på henholdsvis 9 og 10 linier, de øvrige på 8. Anden del indledes med 4 syvliniede strofer med overskrifterne "For den theologiske — juridiske — medicinske og — philosophiske Promotion", og kantaten slutter med en 13-liniet strofe. Det eneste, vi ved om musikken, stammer fra en samtidig udtalelse, der fortæller, at "den ikke duede, men havde en fortrinlig *Fuga*, der gav anledning til, at Weyse, som den Gang ikke magtede Fugastilen, lagde sig efter denne og tog Undervisning i Fugakomposition".⁹

Sørgekantaten for grev Joachim Godske Moltke (geheimstatsminister og ordenskansler) blev uropført i Trinitatis kirke d. 17/12 1818. Den er ligeledes gået tabt, men figurerede på listen over Kuhlaus efterladenskaber, og det er derfor nærliggende at regne med, at det var den, der blev benyttet ved en sørgefest til ære for komponisten d. 15/4 1832 i det musikalske selskab "Euterpe", hvor der hørtes "en af Kuhlau selv komponeret Cantate, som var underlagt en passende ny Text".¹⁰ Den oprindelige af Rahbek finder man dagen efter koncerten i dagbladet "Dagen", og her kan man læse, at "Høitiden aabnedes med en Sørge-Symphonie og derefter med den første del af ... Cantaten. Efter Talen, som holdtes af Hr. Etatsr. Prof. og Ridder Thorlacius, blev den anden Deel af Cantaten afsunget".¹¹ Der var disse satser:

Før talen: 1) Chor, 2) Recitativ, 3) Sang, 4) Recitativ, 5) Chor.

6. V.C. Ravn: *Koncerter og musikalske Selskaber i ældre Tid*. In: *Musikforeningens Festskrift I*, 1886, s.171–72.

7. Fr. Schmidts *Dagbøger*, s.323.

8. *Adresseavisen* 14/3, 18/3 1818.

9. Kuhlau-eleven Nicoline Valentiners meddelelser, Thranes materiale, KB.

10. *Kjøbenhavns-Posten* 21/4 1832.

11. *Dagen* 18/12 1818.

Efter talen: 6) Sang, 7) Slutningskor.

Formælingskantaten, der blev bestilt af arveprins Ferdinand til svogerens bryllup, blev uropført hos denne d. 2/1 1829 og to dage senere offentligt ved Sibonis musikkonservatoriums koncert på Det kongelige Teater med Eleonora Zrza (sopran), Emilie Fonseca (alt), Giovanni Battista Cetti (tenor) og Julius Schwarzen (bas) som de fire vokalsolister.¹² Ved samme lejlighed opførtes Weyses *Formælingshymne* (Dan Fog nr.19), og det måtte jo nødvendigvis forårsage en af datidens yndede sammenligninger mellem de to komponister. Weyse-tilhængererne lagde ikke fingrene imellem: "Da der, selv med den bedste Vilie, ikke kan siges noget godt om Hr. Professor Kuhlaus saakaldte Cantate, og denne Leilighedscomposition formodentlig vil blive henlagt for bestandig, ønsker Anm. kun, at den maa nyde trygt sin velfortjente Hvile",¹³ medens Kuhlau-tilhængererne efter at have kritiseret den første recension og rost musikken opfordrer til en mere besindig holdning og til at nyde begge komponisters værker, hvad der var ret usædvanligt i en strid, hvor folk absolut *skulle* tage parti. Kantaten har disse 5 (6) numre:

1. Introduktion. Kvartet med kor. Andante con moto, Es-dur, $\frac{2}{4}$.
2. Kavatine (sopran) med kor. Allegro vivace, G-dur, $\frac{6}{8}$.
3. Recitativ (tenor). Andante, e-mol, $\frac{4}{4}$. Terzet (sopran, alt, tenor). Andantino, C-dur, $\frac{3}{4}$ (polaccarytme).
4. Recitativ (sopran). Allegro, B-dur, $\frac{4}{4}$. Kvartet. Adagio, As-dur, $\frac{2}{4}$.
5. Recitativ (bas). Allegro moderato, C-dur, $\frac{4}{4}$. Duet (sopran, bas) med kor. Allegretto marcato, H-dur, $\frac{3}{4}$.
6. Introduktionskvartetten gentages med ny tekst.

An die Freude er Kuhlaus første større værk — ved siden af den bortkomne ungdomsopera *Amors Triumph* fra tiden i Hamborg — og efter alt at dømme komponeret for at han kunne markere sig endnu mere som komponist, end han havde gjort ved de mange offentlige koncerter, han gav som pianist og komponist den første tid i København. Måske var kantaten også en demonstration af hans kvalifikationer i forbindelse med den ansøgning til stillingen som kongelig kammermusikus fra begyndelsen af 1813, der udmundede i, at han ved en grevindes mellemkomst d. 20/2 dette år blev "Kammermusikus uden Gage, indtil en saadan ved afgang bliver vacant".¹⁴ Dette skete altså, da han i 1818 overtog Juncks embede og fik sine 300 rigsdaler. Men i 1813 var det blot en ærespost, og efter at han d. 12/3 var blevet dansk statsborger, måtte han i første omgang nøjes med en gratifikation på 200 rigsdaler, skønt chefen for Det kongelige Kapel, Adam Wilhelm Hauch, der i mangt og meget var Kuhlau en god mand, havde anbefalet ham til et forskud på det tredobbelte beløb.

12. *Kjøbenhavns-Posten* (Extra=Blad, Tillæg til N.4) 8/1 1829.

13. *ibid.* 9/1 1829.

14. Kapellets kongl. Resolutioner 1794–1815. Rigsarkivet.

Den første omtale af kantaten er en notits i Carl Thranes materiale om Kuhlau (KB), der siger: "17 mai 1813 sendtes Prof. Kunzen til Opbevaring en af Kuhlau forfattet og H.M. Kongen "offereret Sonnete [!] over Schillers Text", for ved given Leilighed at lade den opføre". Kunzen, der som Det kongelige Teaters kapelmester og datidens øverste smagsdommer i det hele var positiv over for Kuhlau og tidligere havde anbefalet, at han fik stillingen som klaverlærer ved Det kongelige Teaters syngeskole, som imidlertid tilfaldt en anden, skrev et par dage efter til Hauch:

Pro Memoria. — Die mir von Ew. Excellenz zugesandte Musik von dem Herrn Kuhlau ist nicht ohne Verdienst, nur hätte ich gewünscht, dass er in der Wahl des Textes glücklicher gewesen wäre. Dieses, übrigens vortreffliche Gedicht eignet sich wegen seiner eingeschränkten Form und einer Weltumfassung des Inhalts nur wenig zur Musik und hat den Komponisten in zu enge Fesseln gehalten, so dass er sich seinem Genius nicht ganz überlassen konnte. Dieses ist alles was ich für itzt beim blossen Durchlesen der Partitur darüber zu urtheilen vermag. — Kopenh. d. 21 May 1813 — Unterthenigst F.L.Ae. Kunzen.¹⁵

Hvad Kunzen her udtaler om teksten og dens egnethed for musik, kan ikke blot ses som en musikhistorisk kuriøs fejlvurdering, der blev dementeret med Beethovens 9. symfoni 10 år senere, men også som en tilsyneladende uvidenhed fra hans side om, at digtet allerede 10 år før Kuhlau skrev sin kantate havde været genstand for flere musikalske behandlinger, og det er blandt dem, vi sandsynligvis skal søge impulsen til Kuhlaus komposition. Fra sin tid i Hamborg (1802/03–10) har han kunnet stifte bekendtskab med to kantateværker til Schillers *An die Freude*. I august 1803 averterer forlæggeren Böhme i "Hamburger Nachrichten" en "*Ode an die Freude*, von Schiller, Musik von Schröder",¹⁶ og året efter holder sangeren og amatørkomponisten von Bohm d. 13/10 1804 i "hamburgischen deutschen Schauspielhause" en "gros-ses Vocal= und Instrumental=Concert", hvor han opfører "Zwei Singstücke mit durchwebten 7 verschiedenen Instrumenten". Programmet er af følgende indhold.

1. Eine grosse dreystimmige Concert=Sinfonie, wovon eine Stimme Herr von Bohm spielen wird.
2. Ein grosses Oratorium. Was gebohren ist auf Erden, muss zu Staub und Asche werden etc.
3. Die zwölf schlafenden Jungfrauen, mit 24 Blasinstrumenten.

15. Kapellet's indkomne Breve 1812–15. Rigsarkivet.

16. *Hamburgische Nachrichten* 24/8 1803. Der er måske tale om sangeren ved hamborgoperaen Friedrich Schröder, men næppe om den berømte skuespiller, forfatter og skuespildirektør Friedrich Ludwig Schröder (1744–1816).

4. *Freude, schöner Götterfunken* etc. worin sich Oboa, Clarinett, Horn, Violoncell, Flaut, Fagott und Violine besonders auszeichnen werden, und Herr von Bohm mit vielen anderen fremden Sängern singen wird". At disse værker har været noget af en sensation og koncerten virkelig vakt genklang, fremgår af en notits nederst på plakaten, der lyder: "Beyde Singstücke sind für eins der grössten Orchester arrangirt, und in vielen Residenzen und andern Städten, auch erst noch am verflossenen Mit- tewoch im *Altonaer* deutschen Theater mit dem grössten Beyfall aufgeführt worden".¹⁷

Kunzens ret forbeholdne mening om Kuhlaus kantate har sikkert gjort sit til, at en opførelse ikke er kommet i stand med det samme, sådan som Kuhlau vel havde håbet. Førsteopførelsen fandt først sted et år senere — i den mellemiggende tid arbejdede Kuhlau på sin første danske opera *Røverborgen* — og det skete ved en af komponisten selv arrangeret koncert i Det harmoniske Selskabs koncertsal, anden påskedag d. 11/4 1814. Den var af et selv for datidens store koncerter usædvanligt omfang, begyndte allerede kl. 6 om aftenen og bestod af tre afdelinger af dette indhold:

1. afdeling: En ny symfoni af Andreas Romberg, derefter to værker af Kuhlau: en af de 3 trioeer for 3 fløjter, op. 13 og hans f-mol klaverkoncert ("efter flere Musikynderes Forlangende") med ham selv som solist og tilsidst en harpesolo (uden komponistangivelse, og derfor ihvertfald ikke af Kuhlau).

2. afdeling indledtes med en "Allegro for fuld Orchester" af A. Romberg, derefter "Stor Divertissement" for klaver og cello af Beethoven (?) spillet af Kuhlau og Frederik Funck og sluttede med en bravurarie sunget af Johanne E. Dahlén (uden komponistang.).

3. afdeling bragte så "Hymne til Glæden af Schiller, oversat af Hr. Professor Oehlenschläger, sat i Musik af Undertegnede, udføres af de kongelige Sangere og Sangerinder". Traditionen tro sluttede Kuhlau sin koncert med nogle af sine egne klavervariationer over en kendt melodi, denne gang "en gammel norsk Almuesang: "Goddag Rasmus Jansen med Din Kofte"" (op. 15).¹⁸

17. Teaterplakat til hamburgisches deutsches Schauspielhaus 13/10 1804. Komponisten er ikke den hollandske fløjtevirtuos Jean van Boom (f.1783), da der nederst på plakaten oplyses: "Da Herr von Bohm, der seit 1795 als ehemaliger Hauptmann der sieben vereinigten Provinzen, mit erhaltenen Ehrenwunden, ausser Dienste getreten, und ohne Pension geblieben, sich jetzt mit der edlen Tonkunst unterhält, so empfiehlt derselbe sich dem hochgeneigten Publicum mit seinen zwey ganz vorzüglichen Singstücken ergebenst".

18. *Adresseavisen* 4/4, 5/4, 8/4 1814. Det var andenopførelsen af f-mol klaverkoncerten i sin helhed, idet nemlig førstesatsen uropførtes af Kuhlau ved hans koncert på Det kgl. Teater 30/11 1811 (*Adresseav.* 23, 25–29/11 1811), hele koncerten ved oboisten C.F. Barths koncert i Det musikalske Akademi 24/4 1812 (*ibid.* 14, 16, 18, 20, 22/4 1812). Kuhlau spillede den senere ved sin anden koncert i Stockholm 29/4 1815 (*Stockholm dagligt Allehinde* 24/4 1815) og ved sangeren Georg Zincks koncert i Det borgerlige Selskab 3/3 1819) (*Adresseav.* 25–27/2, 1–2/3 1819), og pianisten Conrad Lüders gav den ved sin koncert på Hofteatret 25/11 1827 (*Dagen* 23/11 1827).

At dømme efter den manglende omtale i aviserne kunne man tro, at denne koncert var en fiasko, og efter den anden og sidste opførelse af *Hymne til Glæden*, som fandt sted to år efter den første ved de uidentificerede personer Buurmann, Bjørn, Smith og F. Løfflers koncert i Det musikalske Akademis værelser, Nytorv nr. 89 d. 23/5 1816,¹⁹ hvor den afsluttede aftenen, var der heller ingen presseomtale. Hovedpartierne blev denne gang sunget af Johanne E. Dahlén (sopran), skuespillerne Hans Rind (bas I) og Christian N. Rosenkilde (bas II), hvilket giver os et væsentligt fingerpeg om antallet og arten af solisterne i dette fragmentariske værk, hvorom vi har så få oplysninger både hvad angår dets opførelser og selve musikken.

Kuhlaus *An die Freude* er som sagt kun et fragment: nemlig *korstemmer* — forøvrigt autografe! — for 1) *alt* (4 sider) og *solo- og korstemmer* for 2) *bas I* (7 sider) og 3) *bas II* (7 sider), alle med tysk tekst og altså fra værkets tidlige tid og ikke fra de to dokumenterede opførelser med dansk tekst.²⁰ De to herrestemmer er på en gang solo- og korstemmer og afviger kun fra hinanden i førstnævnte, men er helt identiske i sidstnævnte (se skema). Altstemmen er kun en korstemme af den simple grund, at der ingen altsolo findes i stykket. Det samme må have været tilfældet med tenorstemmen. Mangelen på sopranstemmen er derfor dobbelt beklagelig (rent bortset fra, at det er den vigtigste stemme i en komposition), idet den i lighed med stemmerne for bas I og bas II både har angivet de mange sopransoloer og korets sopranstemme. Nu er vi ikke blot meget usikre med hensyn til korets overstemme (der kun i enkelte tilfælde lader sig entydigt rekonstruere ud fra alt- og basstemmer), men helt på bar bund i sopranens solistiske afsnit, hvor koret ikke er med (se senere). De eksisterende stemmer giver dog trods alt — ikke mindst på grund af udførlige stiknoder og taktangivelser — et ret klart billede af hele værkets ydre opbygning og tonale og satsmæssige struktur.

Kuhlau behandler til forskel fra Beethoven i den 9. symfoni *hele* Schillers tekst.²¹ Denne er på 8 otteliniede strofer, der hver især afsluttes af en fir-

19. *Adresseav.* 18, 20, 21/5 1816.

20. Hanna Jacobsen, datter af nationaløkonom og redaktør M.L. Nathanson ejede endnu i slutningen af forrige århundrede Kuhlaus manuskript i klaverudtog til *An die Freude* (Thranes materiale, KB og sammes *Danske Komponister. Fire Skildringer*, 1875, s.176).

21. Beethoven benytter kun digtets 4 første strofer på følgende måde (der med de mange gentagelser af tekst og musik til 1. strofe giver satsen en rondolignende opbygning):

Indledning (m. recitativ, brudstykker af foregående satser)

"Freude"-tema

A

Recitativer, barytonsolo

1. strofe (·/· "Chor"); "Freude"-tema, solo-kor

A

2. og 3. strofe (·/· "Chor"); "Freude"-tema, solo-kor

4. strofes "Chor" (Alla Marcia), tenorsolo-kor

B (A¹)

1. strofe (·/· "Chor") (6/8 -takt), kor

A

1. strofes "Chor" (Andante maestoso, G-dur, 3/2), kor

C

3. strofes "Chor" (Adagio ma non troppo, g-moll), kor

(D)

1. strofe samtidig med 1. strofes "Chor" (Allegro energico), kor

A+C

1. strofe (·/· "Chor") med tekstlige udeladelser, solo-kor

E

1. strofes "Chor", kor

F

liniet "Chor"-strofe, og Kuhlau går meget naturligt til værks ved at lade en af de tre solister — som altså har været en sopran (J.E. Dahlén), en bas I (H. Rind) og en bas II (C.N. Rosenkilde) — synge de første otte linier af hver strofe og koret komme ind på de fire liniers "Chor"-omkvæd. Kuhlau opdeler sin kantate i ni satser ved forskellige sammentrækninger og opsplittings af Schillers otte strofer på den måde, at 1. sats omfatter både 1. og 2. strofe, 6. sats kun 6. strofes "Chor", som blev udeladt i 5. sats, og 9. sats på samme måde kun 8. strofes "Chor", der udelodes i 8. sats.

Kuhlaus kantate:

1. sats, Andante, Es-dur, $\frac{4}{4}$
(sopran) (109 takter)

As-dur

2. sats, Allegro con brio, C-dur—
c-mol- (212 t.) C-dur, $\frac{4}{4}$ (sopran)

3. sats, Allegro non tanto, A-dur,
 $\frac{6}{8}$ (74 t.) (sopran)

4. sats, Adagio, E-dur, $\frac{2}{4}$
(55 t.) (Bas II)

5. sats, Larghetto, A-dur ell.
fis-mol, (? t.) $\frac{3}{8}$ (sopran)

6. sats, Grave, F-dur, $\frac{2}{4}$
(41 t.)

7. sats, Allegro con molto fuoco,
(93 t.) D-dur, $\frac{6}{8}$ (sopran)

8. sats, Moderato, B-dur, $\frac{4}{4}$
(bas I) (48 t.)

9. sats, Andante maestoso, Es-dur,
 $\frac{4}{4}$ (28 t.) (sopran — kor)

Schillers tekst:

1. strofe: "Freude, schöner Götterfunken"

"Chor": "Seyd umschlungen, Millionen!"

2. strofe: "Wem der grosse Wurf gelungen"

"Chor": "Was den grossen Ring bewohnt"

3. strofe: "Freude trinken alle Wesen"

"Chor": "Ihr stürzt nieder, Millionen?"

4. strofe: "Freude heisst die starke Feder"

"Chor": "Froh, wie seine Sonnen fliegen"

5. strofe: "Aus der Wahrheit Feuerspiegel"

"Chor": "Duldet muthig, Millionen"

6. strofe: "Göttern kann man nicht
vergeltten"

"Chor": "Unser Schuldbuch sey vernichtet"

7. strofe: "Freude sprudelt in Pokalen"

"Chor": "Den der Sterne Wirbel loben"

8. strofe: "Festen Muth in schwerem
Leiden"

"Chor": "Schliesst den heil'gen Cirkel"

Taktangivelserne viser, at der har været tale om et værk af et vist omfang, dog i betragtning af den lange tekst alligevel temmelig kort, således at den samlede spilletid beløber sig til mellem 30 og 35 minutter.

Oversigtsskemaet tydeliggør værkets ejendommelige tonale grundrids, som er værd at opholde sig ved. Ydersatserne står i Es-dur, der således må siges at være værkets grundtoneart, dog står slutningen af 1. sats fra og med den sidste korindsats (2. strofes "Chor") i As-dur, og der er derfor ialt 10 toneartsplaner (eks. 1).

Går vi fra yderpunkterne ind mod midten, ser vi, at slutningen af 1. sats og 8. sats har klare relationer til grundtonearten som dennes S (As-dur) og D (B-dur) og 2. sats som Tp og dennes variant (c-mol og C-dur). Men går vi videre ind mod midten, afsløres det, at de resterende 5 tonearter (i 3., 4., 5., 6. og 7. sats) med en undtagelse bevæger sig inden for krydstonearter, hvis

Eksempel 1

Sats: 1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Es	As	C-C-C A	E	A	F	D	B	Es

T S Tp(v) DD D T

tonale centrum er A-dur, som står i det fjernest tænkelige forhold (tritonus) til grundtonearten. Hvis A-dur opfattes som et nyt tonalt centrum for inder-satserne, står 3. og 5. sats i T (5. sats måske i Tp fis-mol?), 4. sats i D (E-dur), 7. sats i S (D-dur) og 6. sats i tonikaundermediananten (molsubdominantparallellell, F-dur. Sidstnævnte toneart er samtidig bindeled til ydersatsernes b-tonearter som grundtoneartens vekseldominant (DD).

Kuhlaus musikalske forbilleder er mange (udover Mozart og Beethoven som de to største), og han har hyppigt — i en selv for samtidens praksis usædvanlig grad — andre komponisters værker som den ydre skabelon for sine egne.²² Toneartsfordelingen af de forskellige satser i *An die Freude* indicerer, at et i datiden berømt dansk korværk har haft betydning for den ydre opbygning af hans kantate, nemlig Kunzens *Das Halleluja der Schöpfung* for soli (sopran, alt, tenor og bas), kor og orkester til tekst af Baggesen, komponeret 1797. At det var et værk af en vis intereuropæisk berømmelse (trykt både i klaverudtog og partitur hos Nægeli i Zürich) og kendt og værdsat af Kuhlau fremgår af følgende karakteristik af Kunzen, som Kuhlau giver forlæggeren Härtel i Leipzig i et brev af 8/12 1811 om musikforholdene i København (hvori også Weyse, Grønland, Schall og den tyske pianist og komponist Ferdinand Ries, dengang på koncertturné i Skandinavien, omtales):

Kunzen (Professor der Musik und Capellmeister auch Ritter von Dannebrog) ist ein sehr würdiger Mann. Sie kennen wohl sein Halleluja der Schöpfung und andere meisterhafte Compositionen von ihm. Seine besten und grössten Werke, die nicht ins Deutsche übersetzt sind, kennt und schätzt man leider nur hier.²³

Den begejstring for *Das Halleluja der Schöpfung* og andre værker af Kunzen, som utvetydigt lader sig læse ud af disse linier, og som også gav sig udtryk i, at den danske romancetone, især som den dyrkedes af Kunzen, fik en gennemgribende betydning for Kuhlaus arbejder for scenen,²⁴ kan meget vel have været bestemmende for, at dette værk blev udslagsgivende for *An die Freude*. Der er ingen paralleller i selve musikken: Kunzens stil var trods alt

22. Om Kuhlaus modelteknik se min disputats *Friedrich Kuhlau. En biografi og en kritisk analyse af hans musikdramatiske produktion* 1986, s.384f.

23. Trykt hos Wolfgang Schmieder: "Briefe eines Autors an einen Verleger" i: *Allgemeine Musikzeitung*, 63.Jahrg., Berlin-Leipzig 1936, s.802.

24. Se op. cit. s.182f.

bundet til 1700-tallet med Gluck, Haydn og Mozart som de førende ledestjerner, hvor Kuhlaus er fremadvisende, selvom hans kantateværker ligesom tidens kirkemusik er noget mere konservative end hans øvrige musik, men så meget mere står Kunzen og Kuhlaus kantater hinanden nær i det ydre satsbillede og toneartsfordelingen.

Das Halleluja der Schöpfung er i 14 skiftende soli-/korsatser af følgende fordeling:

1. Soli — kor, Moderato-Allegro ma non troppo	Es-dur
2. Recit.(tenor) — kor-omkvæd ("Halleluja, wir leben")
slutter i	B-dur
3. Sopransolo, Larghetto	F-dur
4. Tenorsolo m. kor-omkvæd ("Halleluja, wir leben")	C-dur
5. Duet (sopran-tenor), Andantino-Allegro-Moderato
m. kor-omkvæd	G-dur
6. Kor — bassolo, Moderato-Allegro	d-mol
7. Bassolo, Largo-Più adagio	g-mol
8. Duet (sopran-alt), Allegro moderato	B-dur
9. Recit. (bas)	
10. Soli (sopran-alt) — Kor(-omkvæd),
Tempo I (Allegro moderato)	B-dur
11. Kor, Largo e maestoso	Es-dur
12. Kor (med -omkvæd)	Es-dur
13. Terzet (Sopran-alt-bas), Andantino	As-dur
14. Kor, Allegro — Slutfuga, Alla breve ("Halleluja")	Es-dur

Ud fra Es-dur som samme hovedtoneart som hos Kuhlau går Kunzen i ialt 11 toneartsplaner forfra og ind mod midten til tonearter, som er beslægtede med hovedtonearten, her i dominantisk retning: D (B-dur), DD (F-dur), DDD (C-dur) og DDDD (G-dur) og bagfra og ind mod midten først i subdominantisk retning (As-dur), så tilbage til T, til D (B-dur), Dp (g-mol) og DDp (d-mol). Betegnende for Kunzen som den klassisk inspirerede er de tonale udsving mere moderate end hos Kuhlau, men princippet er det samme for begge kompositioner. Læg endvidere mærke til de af teksten betingede koromkvæd i begge værker (fryderåb ("Halleluja") — henvendelse til de højere magter med ordene "Millionen", "Brüder" og især "Sternen(zelt)" (i alle "Chor" på nær et) gennemgående).

Et lignende varieret tonalt spektrum finder vi også i hamborgkomponisten Andreas Rombergs hovedværk *Das Lied von der Glocke* for soli, kor og orkester over Schillers digt, op. 25, hvis uropførelse i Hamborg d. 7/1 1809 Kuhlau sikkert har overværet. Han var en meget stor beundrer af Andreas Romberg og personlig bekendt med ham (han tilegnede ham sin 1. klaverkvartet i c-mol, op. 32 og bemærk også, at der var to Rombergværker på den koncert, hvor *An die Freude* uropførtes) og har sikkert hentet inspiration i *Das Lied von der Glocke*. I dette nu glemte, men helt op til vort århundrede spillede

og ganske originale værk (klaverudtog Peters 8078), der i musikalsk udtryk især bringer tanken hen på Haydns *Die Jahreszeiten*, omkranser mesterens anvisninger over for svendene på støbningen af klokken med samme melodi i værkets hovedtoneart F-dur — der fungerer som et ritornel i en rondo, en slags "omvendt" omkvæd både indholdsmæssigt og musikalsk, hvor det hos Kunzen og Kuhlau kun er det indholdsmæssigt og tekstligt — de mange forskellige afsnit i skiftende tonearter (alle durtonearter indtil 3 krydser og 4 b-er og af moltonearter de hovedtonearten nærmest beslægtede d-mol, f-mol og g-mol) som ofte på meget suggestiv vis beskriver forskellige faser i menneskelivet (forelskelse, ægteskab, død) og naturfænomener og -katastrofer (ild, vand, stormvejr).

Ud fra det eksisterende materiale skal der nu forsøges givet et indtryk af Kuhlaus musik, og i de følgende analyser vil der stedvis blive gjort forsigtige forsøg på en rekonstruktion af værket, hvor en sådan har været mulig. Den skal dog ikke tages for andet, end hvad den er: et forsøg, der sikkert kunne laves både bedre og mere udførligt (store noder = Kuhlaus stemmer, små noder = egne forslag).

1. sats indledes med to taktors orkesterforspil over en for sådanne lejlighedsværker typisk oktavspringsformular med dobbeltpunktering (sml. de helt identiske åbninger af Webers Es-dur messe ("Missa Sancta nr.1", J.224) fra 1818 og Kuhlaus egen Formælingskantate), hvorefter sopransoloen sætter ind på "Freude, schöner Götterfunken". Kun de to første toner, en optakt med et kvartspring i fjerdedelsnoder fra Es ned på B findes nedskrevet som stiknoder; resten angives som "19 takter" og derefter i stiknoder fire takter, hvis punkterede rytmer og kadencepræg ligner et orkesterefterspil. Nu sætter koret ind med 1. strofes "Chor"-omkvæd "Seyd umschlungen, Millionen" (10 takter) (se ill., s. 65). Musikken til dette kor gentages i 9. sats til teksten "Schliesst den heil'gen Cirkel dichter" (8. strofes "Chor"), og ved at inddrage stiknoderne til den indledende sopransolo i denne sats (optakt på to fjerdedele på tonen B, 5 tomme takter og fire takter med noder) kan man rekonstruere følgende nodebillede, idet koret i 9. sats ganske tydeligt gentager, hvad sopranen lige har sunget (det anses her for sandsynligt, at sopranen følger alten tertsen over – eks. 2).

Et orkesterefterspil på syv takter, hvis melodi (som stiknoder i bas I stemmen) gentager korsopranernes sidste takter (takt 6–8 fra "-zelt") sekvenseret tre toner op og med afsluttende kadence, afrunder, hvorefter bas I har en længere solo på 49 takter til 2. strofes "Wem der grosse Wurf gelungen". Det er en langt udspunden melodi, der falder i fire afsnit (A B C B¹) på henholdsvis 10, 10, 11 og 11 + 6 takter (med A og C til strofens 4 første linier, B og B¹ til de 4 sidste) og af et vist enhedspræg i opbygningen, idet A består af 4 + 6 takter (a i Es-dur og b, der kadencerer i B-dur), B ligeledes af 4 + 6 takter (c i Es-dur, c¹ fra as-mol til kadence i Ces-dur), C af 4 + 7 takter (d i B-dur ligesom d¹ med koloraturer på "Jubel") og endelig B¹ af 4 + 7 +

Eksempel 2

Andante

KOR:

f Seyd um-schlungen, Milli-onen! Diesen Kuss der gan-zen Welt! Brüder,

überm Sternen-zelt! muss ein lieber Vater woh - - - nen.

6 takter (c i Es-dur, c¹ nu fra es-mol til kadence i As-dur, der slås fast af endnu 4 takter (c²)) (se ill. s. 65).

I denne nye toneart indleder orkestret i "Tempo I" med et tema (i stiknoder), efter melodikken at dømme sandsynligvis en klarinetsolo, der ganske givet genoptages i varieret form og med halvslutning, hvor der før var hel-slutning i sopranstemmen, når koret sætter ind med 2. strofes "Chor":

Eksempel 3

Tempo I (Andante)

klar.(?)

KOR:

p Was den

grossen Ring be- wohnt, hul- di- ge der Sym- pa- thie!

huldige der Sym-pa - - thie!

Kuhlau: "An die Freude", Bas I-stemme, s.1

Basso 1mo

19.

Andante

Coro.

Frühs,

Und wir - pflegen Milli - onen! Wir
 küß der ganzen Welt! Brüder, über den Ocean - zelt muß ein
 lieber Vater wof - - - nen

Solo.

un poco più moto

Wenn der große Wunsch -
 ein - ge, nicht Feindes Feind zu seyn, was ein solches Weib -
 nügen, wißt ihr einen Feind ein, der wir - pflegen Feind
 ein! Ja, was muß uns ein Ozean sein nicht auf dem
 Erdkreis! und was's eingekerkert, der Kasten wir - - und, wir -
 - und sich mit demselben Leut! Wenn der
 große Wunsch ge - nügen, nicht Feindes Feind zu seyn, was ein
 solches Weib - nügen wißt ihr einen Feind ein, der wirß wir - nen

Med dette tema på 9 takter og med 4 takters efterspil slutter så 1. sats.

2. sats angiver først "117 takter" efter opløsningstegn fra de foregående 4 b-er. Her må sopranen nødvendigvis have sunget sin solo til 3. strofes "Freude trinken alle Wesen". Efter en dobbeltstreg, der anfører 3 b-er angives "16 takter", som øjensynlig er et orkestermellemspil, idet der derefter følger stiknoder i bassen med 16-delsløb og en halvslutning med markerede T-D akkordskift, hvorefter koret sætter ind med "Chor"-omkvædets "Ihr stürzt nieder, Millionen?" i abrupte, dramatisk virkende småfraser på 4 og 3 toner (sandsynligvis med fortsat 16-delsbevægelse i orkestret eller med svar i træblæserne af korets fraser?).²⁵ En dobbeltstreg bringer opløsningstegn for de 3 b-er og tempobetegnelsen "Moderato", og på dette sted sætter nu en firstemmig fuga ind i C-dur (bas, tenor, alt, sopran), på grund af stiknoder for de tre første indsatser ret velbevaret (sopranen en comesstemme ligesom tenoren – eks. 4):

Eksempel 4

Allegro con brio
tutti

f

KOR:

Ihr stürzt nieder, Mil-li-o-nen? fahndest

du, ahndest du f den Schöpfer, Welt-?

25. Sml. f. eks. slutningen af den recitativiske midterdel i 1. akts introduktion til *Lulu* (t.255 f) (op. cit. s.298).

ahndest du, ahndest du f den Schöpfer, Welt = ? *dim.*

Moderato

Tenor: Such ihn überm Sternen

Bas: Such ihn überm Sternen-zelt, über Sternen muss er woh - - - - - nen, such

Alt: Such ihn überm Sternen-zelt, über Sterne muss er

ihn ü - - - - - ber Sternen- zelt, ü - ber

Sopran: Such ihn überm Sternen-zelt, über Sternen muss er woh - - - - - nen, such

Sternen muss er woh - - - - - nen,

Fugaen, der kun er på 22 takter, udmunder i en homofon "Più allegro", hvor fugatemaets 4 første toner (indrammet i eks.4) unisont i alt-bas og vel også i sopran-tenor (?) gentages flere gange (til "über Sternen" og "muss er wohnen") adskilt af halvnodepauser efter samme rytmiske mønster som "Ihr stürzt nieder"-afsnittet (se t.4f. af eks.4), inden en let operamæssig, stretto-virkende slutkadence fører denne dramatiske sats — kantatens længste — til sin afslutning.

3. sats. (Sopransoloen omkranses af et for- og efterspil over samme tema (dvs. stiknoder til det to første takter, 50 "tomme" takter og stiknoder til 4 takter (med sopransoloens sidste ord "kennt" på første slag i den første takt), hvoraf de to første er lig med forspillet to første takter). Koret slutter satsen med en kort "Più allegro" (15 takter og 3 taktters efterspil i stiknoder, med

Moderato

Bass
 Tenor
 Alto
 Sopran
 Bariton
 Chor
 1. Allegro.
 2.
 3. Allegro non tanto
 52
 Coro.
 7.
 3.
 3.

en treklangsbyrning, der synes afledt af sopransoloens for- og efterspil). Den friske, trokæiske rytme giver uværgerligt visse associationer til det tilsvarende sted hos Beethoven ("Alla Marcia, Allegro assai vivace, B-dur, $\frac{6}{8}$, tenorsolo m. kor), så forskellige de ellers er (eks. 5):

Eksempel 5

Più allegro

KOR:

f Froh, wie seine Sonnen fliegen, durch des Himmels prächt'gen Plan, laufet

Brüder, eure Bahn, freudig, wie ein Held zum Siegen, freudig wie ein Held zum

Siegen, freudig wie ein Held zum Sie - - - gen. tutti

4. sats. Orkesterforspillet på 4 takter i stiknoder foregriber bas II soloens indledningsmelodi, en for Kuhlau særlig almindelig ("Tryllefløjte")-meloditype med bevægelse fra skalaens 3. trin op til 5. trin og ned på 1. trin, altid (og vel også her?) harmoniseret med T, D₃ og Tp, sådan som vi kender den fra de to første takter af præstemarchen (nr.9), der indleder 2. akt.²⁶ Men man bliver hurtig klar over, at det er et andet nummer fra *Die Zauberflöte*, nemlig Sarastros "In diesen heil'gen Hallen", der er den helt klare model for denne basarie, særlig tydeligt — næsten som en for oplagt efterligning — når orkestret (fløjten vel?) som et ekko gentager de to sidste takter af sangerens første ottetaktsfrase (pp "leitet sie der Dulders Bahn", svarer til *Tryllefløjten* "führt Liebe ihn zur Pflicht").

26. Således i begyndelserne af den langsomme sats (E-dur) af sonaten for fløjte og klaver, op. 85 og af førstesatsen af trioen for 2 fløjter og klaver, op. 119. Kuhlau lægger Mozart-temaet til grund for de variationer, der slutter klaversonaten i F-dur, op. 6 nr.3

Exsempel 6

Adagio

Bas II solo:

Aus der Wahrheit Feuer-

spiegel lächelt sie den Forscher an. Zu der Tugend steilen Hügel leitet

sie des Dulders Bahn. Auf des Glaubens Sonnen-

berge sieht man ihre Fahnen wehn, durch den Riss gesprengter Särge sie im Chor der Engel

stehn, sie im Chor der Engel stehn, im Chor, im Chor der En - - gel

KOR:

f Duldet muthig, Milli- onen! *p* duldet für die bessere Welt!

stern.

f Droben überm Sternen-zelt wird ein grosser Gott be-

lohn, wird ein grosser Gott be- loh - - - nen.

Ariens anden del (14 takter) begynder med en opadstigende melodik som hos Mozart og har også flere mindelser om fortsættelsen af dennes melodi, særlig tydeligt i slutningens sidste 4 takter med dens tekstgentagelser i det dybe leje som akkordfundament. Nu sætter koret ind med sit omkvæd "Duldet muthig, Millionen" i en akkordisk sats (4 + 7 takter adskilt af to takter orkestermellemspil som ekko af korets to foregående takter). Satsen meddeles her "in extenso", da den er den mest komplette i værket og den eneste, der ville kunne lade sig fuldt rekonstruere, bortset fra efterspillet på "14 takter" (der måske gentager bassoloens anden halvdel, som netop er på dette antal takter?).

5. sats er en Larghetto med 3 krydser i $\frac{3}{8}$ -takt, men mere ved vi heller ikke om den, for det tilhørende "Chor"-omkvæd "Unser Schuldbuch sey vernichtet" kommer først i

6. sats. Den indledes af et forspil på 6 takter, hvis melodi:

Eksempel 7

Grave

godt kunne være blevet gentaget, når koret kommer ind, ifølge alt- og basstemme, dog i varieret form og med slutning i dominanten. Koret har tre fraser på 6, 11 og 10 takter, hvoraf den midterste (til strofens to sidste linier, som gentages i den tredie) står i d-mol og alle adskilt af en takts mellem-spilspause. Melodikken synes udfra de eksisterende stemmer ret ubevægelig — sml. også forspillet — og i en højtidelig, akkordisk sats, men er en af de sværeste i kantaten at danne sig et indtryk af.

Det er lettere i 7. sats, hvor teksten "Freude sprudelt in Pokalen" naturligvis har inspireret Kuhlau til en lystig og medrivende drikkesang (som fører tanken hen på "Chor der Landleute und Jäger" (nr.18) fra efterårs-delen af Haydns *Die Jahreszeiten* og som vi kender den fra Barcas drikkevise med kor fra *Lulu*). Allerede de $1\frac{1}{2}$ taktters stiknoder inden "56 takter" er i den /quad/quad/quad/quad/quad/quad/quad/quad -rytme, der sikkert har været gennemgående i sopranens solo. Den findes i hvert fald i slutningen af denne, hvor hun begynder på "Chor"-omkvædet, hvis 9 takter i stiknoder efterfølges af korets "Über Sternenzelt dort oben" (19 takter), afsluttet af 8 taktters efterspil.

Eksempel 8

Allegro con molto fuoco

Sopran solo:

Den der Sterne Wirbel loben, den des

Seraphs Hymne preist, dieses Glas dem guten

KOR:

Geist überm Ster-nen-zelt dort o-ben! Den der

Den der Sterne Wirbel

Sterne Wirbel loben, den der Seraphs Hymne preist, dieses Glas dem guten Geist überm

loben, den der Seraphs Hymne preist, dieses Glas dem guten Geist, dem guten Geist überm

Ster-nen-zelt dort o-ben!

8. sats indledes (i basstrygerne?) af en mystisk, ostinat virkende fjerdedels-bevægelse, hvis opadgående sekvenser bas I soloen fortsætter til sit "Festen Muth in schwerem Leiden", afbrudt af stadigt højere og højere liggende dobbeltpunkterede, messingblæserlignende tonegentagelser (sandsynligvis i basun (?) og/eller trompet), hvilket skaber den højtidelige atmosfære, som flere tekstgentagelser med store melodiske spring på "Untergang der Lügenbrut!" er med til at forøge. (Der er 8 taktters efterspil.)

Eksempel 9

Moderato

vc.-cb.(?)

Bals I solo:

Festén Muth in schweren

(messingbl.)

Leiden, Hülfe, wo die Unschuld weint,

Ewig- keit geschwor'nen Eidén, Wahrheit gegen Freund und

Feind, Männer- stolz vor Königs- thronen,

Den afsluttende 9. sats afrunder værket ved som nævnt at genoptage musikken til 1. sats' "Chor"-omkvæd. Solosopranen synger efter forudgående B-dur direkte uden forspil (med optakten på de to B'er i fjerdedele i stiknoderne) denne melodi (eks.2) til sit "Schliesst den heil'gen Cirkel dichter". Den gentages så af koret, og 8 takters efterspil afslutter værket.

Hvad der i dag er tilbage af Kuhlaus kantate *An die Freude* er så lidt, at vi med beklagelse må afstå fra en rekonstruktion af værket. En sopranstemme ville have gjort underværker og hjulpet os betydeligt, og en 1. violinstemme i tilgift ville måske kunne have reddet denne interessante komposition. Men det eksisterende materiale er, som det forhåbentlig er fremgået af denne analyse, alligevel nok til, at man kan få rimeligt indtryk af musikken. Som så meget andet han har skrevet, viser den Kuhlau på den ene side som formidleren af en udenlandsk — her tysk — tradition med *An die Freude*-kantaterne af Schröder og von Bohm og Andreas Rombergs *Das Lied von der Glocke* som mulige inspirationskilder og modeller og på den anden side som en komponist der — gennem Kunzens *Das Halleluja der Schöpfung*, som nok er værkets nærmeste forbillede — villigt optager elementer fra en dansk musiktradition.